

Gimnazija Novo mesto
Seidlova 9
8000 Novo mesto

Lojze Kovačič **PRIŠLEKI**

LOJZE KOVAČIČ

Življenjepis

Lojze Kovačič se je rodil 9. novembra 1928 v Baslu v Švici. Njegov oče je bil Slovenec, doma iz Cegelnice pri Novem mestu, ki se je konec 19. stoletja izselil na Zahod in se izučil za krojača. Mati je bila Nemka. Poleg Lojzeta, ki je bil najmlajši, sta imela še dve hčerki, Claire in Margit. Po več selitvah se je družina ustalila v Baslu, oče pa je tam postal krznarski mojster. Imeli so sorazmerno uspešno krznarsko delavnico, a že pred svetovno gospodarsko krizo v letu 1929 so zašli v finančne težave in postopoma obubožali. Otroška leta je Lojze Kovačič sprva preživel v Baslu, vmes je bil zaradi hude pljučnice in tuberkuloze sapnic skoraj dve leti v bolnišnici in nato v zdraviliščih.

Družino so leta 1938 izgnali v Kraljevino Jugoslavijo, ker oče ni imel švicarskega državljanstva. S starši in Lojzetom je prišla v Slovenijo še dveletna nečakinja Gisela, nezakonska hči najstarejše sestre Claire, ki se jim je pridružila malce kasneje. V Švici je ostala le sestra Gritli. Prvo zatočišče po prihodu v Slovenijo so našli v Cegelnici pri očetovih sorodnikih, a se z njimi niso dobro ujeli. Naslednje leto so se preselili v Ljubljano in najprej stanovali v Novih Jaršah, nato na Bohoričevi, potem na mestnem trgu in nazadnje na Starem trgu. Živel so zelo revno, oče je bolehal in bil pogosto brez dela, s sestro Claire pa sta po hišah prodajala krznene izdelke. Po razpadu Jugoslavije so se razmere še poslabšale, najteže pa jim je bilo po letu 1944, ko je umrl oče.

Med vojno je Kovačič začel pisati in tik pred koncem vojne je doživel prvo literarno objavo: v Slovenski mladini je leta 1945 izšla črtica, v kateri je popisal očetovo smrt.

Družina je po vojni obveljala za politično sumljivo, ker so v težkih socialnih razmerah leta 1942 zaprosili za izselitev v Nemčijo. Pisateljevo mater, sestro in nečakinjo Giselo so prisilno izgnali iz Jugoslavije v begunsko taborišče na avstrijskem Koroškem, sam pa je lahko izbiral, saj si je medtem namreč kot obetaven mlad pisec že ustvaril ugled. Odločil se je, da ostane v Jugoslaviji, delno prav iz pisateljskih razlogov, delno pa zato, ker naj bi razseljenke tako lažje rešil izgnanstva, a mu to ni uspelo. V taborišču so preživele vrsto let, mati pa je tam tudi umrla. Vseskozi je imel težave z oblastjo, ker so ga imeli za sumljivo osebo.

Šolanje je nadaljeval na ljubljanski realki. Svoje literarne prispevke, ki so bili večinoma avtobiografski, je objavljaval v Mladini, Mladinski zarji in Mladinski reviji. Živel je po internatih, nekaj časa pa celo kot brezdomec, dokler ni leta 1948 odšel v vojsko. Vmes je bil le nekaj časa zaposlen kot novinar Mladine. Ta del svojega življenja od odhoda iz Basla in prihoda v Slovenijo do odhoda k vojakom je popisal v romanu Prišleki.

Med služenjem vojaškega roka v Makedoniji je bil zaradi nekega manjšega prekrška na vojaškem sodišču obsojen na pol leta kazenskega bataljona. Po odsluženi kazni je bil premeščen v navadno enoto v Skopju, povišan v desetarja in postal je celo kandidat za sprejem v partijo. O svojem življenju v vojski je pisal v romanu Resničnost.

Po vrnitvi v Ljubljano leta 1950 je nekaj časa spet živel kot brezdomec, medtem pa je pisal in objavljaval v Mladini ter Mladinski reviji. Ustvaril si je tudi družino, ni pa mogel dobiti stalne službe.

Konec petdesetih let je bil zaposlen kot knjižničar. Začel je študirati na Pedagoški akademiji v Ljubljani in diplomiral leta 1962. Krajši čas je bil zaposlen kot urednik glasila v podjetju, postal je dramaturg v lutkovnem gledališču, pozneje pedagog za lutkovno vzgojo v Pionirskem domu in deset let za tem še mentor za književno vzgojo.

Umrl je leta 2004 v Ljubljani po dolgotrajni bolezni.

Dela

- *Ljubljanske razglednice* (1956)
- *Ključni mesta* (1967)
- *Deček in smrt* (1968)
- *Sporočila v spanju - Resničnost* (1972)
- *Pet fragmentov* (1981)
- *Prišleki (trilogija)* (1983 - 1985)
- *Basel* (1986)
- *Prah* (1988)
- *Kristalni čas* (1990)
- *Zgodbe s panjskih končnic* (1992)
- *Vzemljohod* (1993)
- *Književna delavnica - šola pisanja* (1997)
- *Otroške stvari* (2003)

Življenje in delo pisatelja Lojzeta Kovačiča je težko ločiti, saj se, kot pravi pisatelj sam, njegovo življenje in literatura prepletata. Njegova dela so večinoma avtobiografsko obarvana po slogu pa ga lahko uvrstimo med najboljše sodobne slovenske pisatelje.

Kot pisatelj je izšel iz socialnega realizma, a je vanj že zgodaj vnesel nekaj novosti: opisoval je usodo malega človeka. Pri tem ga je bolj zanimala psihološka naravnost junakov kot družbeni konflikti. Od socialnega realizma se je hitro oddaljil in svet majhnega človeka še bolj ponotranjil, subjektiviziral, in to s tokom zavesti, sanjami, simboli in z vizijami. Tako se je približal modernistični prozi psihologizma (Proust, Joyce, Kafka) in absurda.

Z literarnim ustvarjanjem je pričel po očetovi smrti. Njegova prva črtica je izšla v Slovenski mladini leta 1945. V njej je popisal očetovo smrt. Objavljal je tudi še v revijah Mladina, Mladinska zarja in Mladinska revija.

V petdesetih letih je bil v svojem literarnem ustvarjanju kritičen do družbe svojega časa, zato je imel težave s partijskimi kritiki in ideologi, še posebej z objavo kratkih zgodb z naslovom *Ljubljanske razglednice* leta 1953 v reviji *Beseda*. V tej reviji je objavil tudi začetek romana *Zlati poročnik*, kjer je opisoval spomin na kazensko enoto v JLA. Kovačič je bil z urednikom postavljen pred sodišče, a je bil po treh mesecih zasledovan in različnih pritiskov oproščen. Revija *Beseda* pa je bila zaplenjena in ukinjena. Revija je s svojo usmeritvijo že dalj časa vznemirjala politične nadzornike kulturnih dogajanj, objava tega romana pa je bila le povod za ukrepanje.

Zanimivo je, da roman *Zlati poročnik* ni bil nikoli v celoti objavljen, ker je izvirnik zgorel v stanovanjskem požaru. Natisnjeni del besedila pa je pisatelj kasneje skoraj nespremenjenega pripojil k začetnemu delu romana *Resničnost*.

Politične napade je leta 1954 doživela tudi zbirka *Novele*, ki je bila zamišljena kot prozni ustreznih *Pesnim Štirih* in naj bi nakazala odmik mlajših prozaistov od estetike socialističnega realizma.

V šestdesetih letih sta izšli dve knjigi zgodb za mladino, *Zgodbe iz mesta Rič Rač* in *Fantek na oblaku – Dva zmerjalca*, odraslim pa sta namenjeni novelistična zbirka *Ključni mesta* ter obsežni roman *Deček in smrt* (tudi avtobiografski roman, le da je očetova smrt predstavljena v predvojnem dogajanje). V tem romanu je opisano mladostnikovo travmatično doživljanje očetove smrti in izjemnih okoliščin.

V sedemdesetih letih je izšlo še več njegovih mladinskih del: Potovanje za nosom (1972), Možiček med dimniki (1974), Najmočnejši fantek na svetu (1977). Med deli za odrasle pa je izšla knjiga Sporočila v spanju – Resničnost, v kateri je v enotno publikacijo kontrastno združil cikel popisov sanj in roman o svojem vojaškem življenju. Objavil je tudi obsežen izbor avtobiografskih besedil z naslovom Preseljevanja. V tem izboru je bil vključen tudi esej o lastnem pisateljskem ustvarjanju z naslovom Delavnica, prepleten z avtobiografskimi odlomki in spomini na mladostno obdobje. Prav spominski del Delavnice je pozneje postal zasnova Prišlekov.

Naslednje desetletje je bilo za Kovačiča izredno plodovito. Izšel je roman Pet fragmentov, v letih 1984-85 vsi trije deli Prišlekov, nato pa še Sporočila iz sna in budnosti (1987). Leto za tem je izšla zbirka fragmentarnih dnevniških zapisov, esejističnih drobcev, sentenc in reminiscenc Prah (1988) in naslednje leto še avtobiografska pripoved Basel s podnaslovom Tretji fragment, v katerem je popisan obisk Basla.

V devetdesetih letih so v knjižni obliki izšla tri nova dela. Leta 1990 roman Kristalni čas, sledile so Zgodbe s panjskih končnic in avtobiografsko delo Vzemljohod (1993).

V tem času je izšlo tudi veliko ponatisov Kovačičevih del.

Pisatelj je za svoja dela prejel številne nagrade. Leta 1955 je Zveza književnikov Slovenije nagradila Ljubljanske razglednice, roman Deček in smrt je dobil nagrado Prešernovega sklada (1969). Leta 1973 je pisatelj dobil Župančičevo nagrado za Resničnost in istega leta še Prešernovo nagrado. Tudi Prišleki so bili nagrajeni z Župančičevo nagrado (1986), z nagrado kresnik za najboljši roman leta pa je bil nagrajen še Kristalni čas.

PRIŠLEKI

Prišleki so avtobiografski roman o desetletnem obdobju pisateljevega življenja od približno desetega do dvajsetega leta starosti. Celota obsega tri dele na skoraj devetsto straneh. Vendar kljub obsežnosti v roman ni zajeto vse tedanje pisateljevo življenje, ampak le pomembnejše izkušnje in trenutki, zato je pripoved fragmentarna.

Prišleki so velik del pripovednega cikla, ki ga je Kovačič postopoma sestavljal iz lastnega življenjepisa in bi ga težko primerjali s katerim koli drugim slovenskim delom.

Prišleki so prvič izšli v letih 1984-85, avtor pa je zanje dobil Zupančičevo nagrado (1986). Delo je bilo v času nastanka prava uspešnica, o čemer so pričale lestvice najbolj izposojanih knjig v knjižnicah v času, ko je besedilo izšlo.

Obnova dela

Zgodba se prične na vlaku. Tako pisatelj začne z opisovanjem potovanja svoje družine iz Basla do Slovenije, kamor so jih izgnali, saj oče, ki je bil slovenskega rodu, ni imel švicarskega državljanstva. Tega so mu nekoč ponujali, a ga ni hotel sprejeti, saj je bil močno nacionalno zaveden in se je nameraval nekoč vrniti v rodno domovino. Mama, oče, Bubi (tako pripovedovalca kličejo doma) in Gizela (Bubijeva nečakinja) odpotujejo v Slovenijo (oz. takratno Kraljevino Jugoslavijo). Kasneje se jim pridruži še Clairi (Bubijeva najstarejša sestra). Še ena sestra z imenom Gritli pa ostane v Švici. Prvi postanek naredijo v Ljubljani, kjer se pripovedovalec navdušuje nad osvetljenim gradom, ki ponoči zgleda, kot da bi bil iz stekla. Pot jih nese dalje na Dolenjsko, kjer ima pisatelj oče sorodnike. Pri njih se tudi nastanijo. Zaradi boljšega zaslužka oče sprejme delo v Ljubljani. Ostala družina ostane pri sorodnikih v Cegelnici pri Novem mestu, kjer jih pesti lakota. Kaj kmalu se tudi izkaže, da jih sorodniki prezirajo in to tudi iz dneve v dan vse bolj odkrito kažejo. Niso jim pripravljene pomagati. Zato so se primorani preseliti. Novo zatočišče najdejo v Novih Jaršah, v kletni sobici v vili upokojenega oficirja Permeta. Družina se vseskozi bojuje z lakoto.

Pisatelj se z novim jezikom, slovenščino, sreča šele kot desetleten deček s prihodom v domovino svojega očeta, zato ima pri učenju tega zapletenega jezika mnogo težav. Pogosto je deležen tudi posmeha s strani svojih sovrstnikov, saj določene glasove izgovarja nekoliko drugače. Kljub temu pa uspešno sklepa prijateljstva. Zaradi neznanja jezika deček predmetnost, ljudi in okolje opazuje izredno natančno.

Jeseni leta 1939 se družina zopet seli. Tokrat na Bohoričevo ulico k mesarju Hamu v podstrešno stanovanje. V tem času doma tudi izvejo, da Lojze, ki nikoli ni bil preveč bleščec učenec, ni končal razreda in je uničil šolsko spričevalo. Lakota in stradanje jih vseskozi spremljata. Družina se le stežka prebija skozi vsakdan. Lojzetu sestra iz Švice pošlje uro, ki pa jo doma na skrivaj prodajo, da bi pokrili svoje dolgove. Ta se jim maščuje, tako da si pri trafikantki v njihovem imenu sposoja denar, ki ga zapravlja za kino in sladkarije. Ko ga odkrijejo pobegne od doma in celo noč blodi naokrog. Kmalu sledi spet selitev, in sicer na Mestni trg. Tu si Bubi najde nova prijatelja, Ivana in Karla. Oče s še zadnjimi prihranki, ki mu jih pošljejo iz Švice, ustvari kunčjo farmo pri bratu Janezu na Dolenjskem. Od poizkusa ni nič, saj jo opustošijo partizani. Zaradi pritiskov stanodajalcev, ki so bili Nemci, se mora mladi Lojze priključiti k Hitlerjugend. Po italijanski okupacije se prvi del trilogije zaključuje.

Drugi del romana spremlja usodo osrednjega junaka in njegove družine v medvojnem času, od začetka italijanske okupacije do predvečera osvoboditve Ljubljane v maju 1945. Družina še vedno živi v pomanjkanju, pestijo pa jo še mnoge druge težave. Nečakinja Gizela zboli za kostno tuberkulozo in je nekaj časa skoraj nepokretna, tako da jo morajo prevažati naokoli, potem pa ostane pohabljen. Nadaljujejo se Bubijeve stiske v šoli, tudi opravki z dekleti

postajajo vse bolj zapleteni. Prve spolne izkušnje se izmenjujejo s čustveno vznemirjenostjo in prepletajo z mladostno zaljubljenostjo. Družina se mora znova preseliti, tokrat v revno podstrešno stanovanje na Starem trgu. Ker živijo skrajno revno, leta 1942 zaprosijo za izselitev v Nemčijo, upajoč, da si bodo tako opomogli. Vendar pa si zaradi številnih ponižanj, ki so jim med reševanjem vloge podvrženi že sami premislijo.

Bubi riše in piše stripe za sošolce, ki mu zanje plačujejo s hrano, ki jo njegova družina obupno potrebuje, saj jo je v tem času še težje dobiti. Ker dobro riše, некоč celo sodeluje na fašističnem šolskem risarskem tekmovanju. Začenja pa tudi pisati in vzpostavi prva literarna znanstva in stike.

Po kapitulaciji Italije Ljubljano zasedejo Nemci, napolnijo jo begunci pred partizani, Angloameričani pa jo nenehno preletavajo z letali. Aprila 1944 na ljubljanskem stadionu priseže slovenska domobranska vojska. V tem letu se očetu močno poslabša zdravstveno stanje, po odpustu iz bolnišnice v mukah umre. Ta dogodek postane nato predmet pripovedovalčevih literarnih snovanj. Zaradi zadolženosti družine, lakote in pomanjkanja se trudi sam kaj zaslužiti z vajeništvom, prodajanjem krznenih izdelkov po hišah, toda uspeh je boren. Dočaka celo svojo prvo honorirano literarno objavo, vojna pa se postopoma bliža koncu. Toda stiska družine se ob tem le stopnjuje, saj se kot nemško govoreči v slovenskem okolju počutijo vse bolj ogrožene.

Tretji del romana se začne z osvoboditvijo Ljubljane 9. maja. Na dan osvoboditve si Bubi, mama, Claira in Gizela ne upajo ostati v stanovanju, ker se bojijo brezglavega nasilnega znašanja od zmage pijanih navdušencev. Tako begajo po mestu med množico in si šele ponoči upajo domov. Kaotično poosvoboditveno vzdušje se še dolgo ne pomiri, kljub strahu in preganjavici pa družina za silo shaja. Literarne spretnosti vpeljejo glavnega junaka v skupinico pišočih in skupaj izdajo glasilo Mlada zarja, kmalu nato pa se začne Bubi ob ustanavljanju Mladinske revije shajati in prijateljevati s skupino mladih kulturnikov, pozneje samih uveljavljenih literarnih ustvarjalcev, ki pa v romanu nastopajo pod drugimi imeni. Od njih prvič sliši za povojni poboj domobrancev v Rogu. Udeleži se mladinskih delovnih brigad. Zaradi svojega pisanja pa ima že tedaj težave z ideološkimi nadzorniki. Decembra 1945 njegovo družino zaradi nemškega porekla izženejo iz Jugoslavije. Sam lahko ostane zaradi posredovanja uglednih pisateljev. Še ne polnoleten mora za skoraj tri mesece v zapor, češ da je prodajal zaplenjeno premoženje. Po odpustu iz zapora mora zapustiti stanovanje na Starem trgu in sprva prebiva v Učiteljskem domu, kjer se seznanja z Danetom Zajcem in nekaterimi likovniki. Kot brigadir sodeluje pri gradnji proge Šamac-Sarajevo. Zaradi slabega uspeha v šoli mora internat zapustiti in za zelo kratek čas je potem zaposlen kot dopisnik Mladine, v glavnem pa zaradi tedanje hude stanovanjske stiske v Ljubljani živi kot brezdomec. V tedanjih razmerah ima občutek preganjanja, ponavljajo se težave v šoli in vrstijo se razmerja z ženskami. Medtem mati, sestra in nečakinja živijo v bednih razmerah v Kellerbergu za avstrijsko mejo, ne da bi vedele, ali je Bubi še živ. S prihodom v enoto v Makedoniji se roman konča (1948).

Oznaka oseb

LOJZE oz. BUBI (tako ga kličejo domači) je deček skozi oči katerega spremljamo celotno dogajanje. Bistveno ga zaznamuje položaj tujca oziroma prišleka, v katerem se je skupaj z drugimi člani svoje narodnostno mešane družine znašel po izgonu iz Švice in prihodu v očetovo domovino. Skozi knjigo spoznavamo kako se spoprijema s težavami, z novim okoljem in jezikom (težave pri izgovorjavi) ter odkriva kaj je prav in kaj narobe (npr. ko uniči spričevalo ali ko ukrade očetu kože). Priča smo tudi njegovim prvim umetniškimi udejstvovanjem. Prične s pisanjem stripov za sošolce, v nadaljevanju pa celo doživi svojo prvo literarno objavo. Pisanje mu pomeni tisto kar bo morda odgovorilo na vprašanje kdo pravzaprav je.

OČE oz. VATI (tako ga kliče Lojze) je droben, ne previsok in bolj redkobeseden mož z očali. Ker je telesno šibak, malce poskakujoče hoje in že sredi šestdesetih, njegovo zdravje pa sta spodjedla bolezen in pomanjkanje, ne daje občutka pretirano patriarhalne figure, čeprav je včasih hudo vzkipljiv. Z ženo se pogosto prepirata, saj se na splošno ne ujemata najbolje. Vendar pa njegovo ravnanje razkriva požrtvovalnega, v dobro drugih žrtvujočega se človeka, ki se npr. odreče boljšemu ležišču in prihrani kruh iz bolnišnice za sovje domače, pa čeprav je sam bolan in ves shujšan. Šele po njegovi smrti se pokaže, kako zelo ga družina pravzaprav potrebuje. Ko umre oče, je njihovo preživetje še težje, saj tedaj usahnejo tudi prihodki, pa čeprav še tako majhni, ki jih je oče dobival s predelovanjem kožuhovine. Oče ni veren in je strogo naperjen proti cerkvi, a na svoji smrtni postelji se vseeno pusti spovedati.

MAMA je nemškega rodu in se zdi bolj čustvena kot razumska ženska. Ves čas se pritožuje nad razmerami in se jezi na moža, ki naj bi bil kriv njihove nesreče. Kadar obupuje ali je jezna, so njene reakcije silovite in impulzivne. Mama od vseh družinskih članov najteže prenaša spremembo kulturnega okolja in socialno degradiranost, saj se obnaša precej nervozno in ogroženo, celo prestrašeno. Kot tujka se očitno ne more prilagoditi in se ne nauči jezika. Zato pa ves čas išče stike z ljubljansko nemško skupnostjo, a se od nje razlikuje zaradi svoje revščine.

CLAIRI je Bubijeva osemnajst let starejša sestra in Gizelina nezakonska mati. Ob prihodu v Cegelnico je stara sedemindvajset let. Je lepa, širokega obraza, temnih skodranih las, prekipevajočih čustev. Tudi ona doživi šok ob prihodu, a se nato skuša aktivno lotiti izboljševanja družinskih razmer, dela v isti tovarni kot oče, celo moleduje in prosjači sorodnike in župnika za pomoč. Včasih je nekoliko naivna in sanjaška. Sanjari o gmotno trdnem razumevajočem, ne prestarem gospodu, ki se bo poročil z jo kljub Gizeli. Je zelo sladkosneda, močno si želi, da se bi enkrat do sitega najedla tortic. Tudi ona se ne nauči slovenščine, zato stike sklepa z ostalimi prišleki.

Značilnosti dela

Avtobiografski roman

Roman je izšel v letih 1984 in 1985 pri založbi Slovenska matica v dveh knjigah in treh delih. To obsežno delo je pisatelj podnaslovil »pripoved«, a v ocenah in oznakah o njem se skoraj dosledno uveljavlja poimenovanje roman. Taka oznaka je zagotovo ustrezna, saj v besedilu spremljamo usodo literarne osebe v 10-letnem življenjskem obdobju, obseg pripovedi je zelo zajeten (skoraj 900 strani besedila), ohranjena sta logičnost časa in prostora... seveda pa to ni tradicionalni roman, saj so v njem izpričane številne značilnosti modernističnega oblikovanja besedila.

Roman je avtobiografski. V delu govorimo o avtobiografski prozi, saj gre za popis Kovačičevega življenja. Pisatelj pripoveduje zgolj o dejstvih, niza podatke, ne da bi jih komentiral.

Avtobiografija velja za priljubljen, močno razširjen polliterarni žanr z dolgo tradicijo. Opredeliti jo je mogoče kot pripoved neke osebe o svojem življenju. Dejstva lahko z izborom, poudarki in interpretacijo pripovedovalec prikaže na različne načine. V avtobiografiji je identiteta avtorja enaka identiteti junaka pripovedi. Pripovedovalec postane samemu sebi predmet, ko se samoopazuje, se prepoznavata.

Fragmentarnost

Kovačič sebe imel za zagovornika fragmentarnosti, kar je izrazil tudi v številnih intervjujih. Fragmentarnosti je veliko tudi v Prišlekih in se kaže v nedokončanih, nezaključenih mislih, kar pisatelj označi s tremi pikami na koncu povedi. Nedokončane misli kažejo, kako iz pripovedovalčeve zavesti vstajajo drobci spomina, ki se nizajo fragmentarno, v skladu z notranjimi zakonitostmi pripovedovalčeve zavesti.

Fragmentarnost pripovedi je Kovačič povezal z avtobiografsko snovjo, saj je po njegovih besedah govoriti in pisati v imenu drugih ljudi, govoriti o neznani podobi, ki jo nosi v sebi nekdo drug, danes nemogoče in neresnično, predvsem pa krivično. Kovačič popisuje samega sebe, ker se ima na dosegu rok. Zato Kovačiča avtobiografskost in fragmentarnost njegove pripovedi povezuje s Proustom, Joyceom in Kafko, torej s pisatelji modernisti, pri katerih se celotna resničnost sveta zoži na notranje zakonitosti človeške zavesti, najbližja in najzanesljivejša pa je seveda lastna zavest.

Verizem

Prišleki so napisani kot natančno spominsko poročilo, torej se Kovačič ne odpoveduje tradiciji realizma. To izpričujeta tako izbor avtobiografskih motivov kot tudi nenehno pisateljevo prizadevanje, da bi bralce prepričal o pristnosti svojega pripovedovanja. Tak način popisovanja imenujemo verizem. To je literarna smer, sorodna naturalizmu, ki teži k upodabljanju resničnega življenja. V veristični literaturi je zelo poudarjena mimetičnost (posnemanje stvarnosti), pretežno prikazuje stvarno življenje, vsakdanjo resničnost. Verizem se v Prišlekih kaže v skoraj dokumentarnem opisu ljudi, predmetov in dogodkov, ulic... Verizem je povezan tudi z obstojem nižjih in srednjih slojev v zelo razslojenih družbah in tudi avtorji prihajajo pretežno iz istih slojev, njihova literarna dela pa so namenjena večinskimi bralci. Tak je tudi pripovedovalec v Prišlekih, saj on in njegova družina pripadajo nižjemu sloju in se težko prebijajo skozi življenje. K veristični pripovedi prispevajo tudi dvogovorni vložki v nemškem ali nižje pogovornem jeziku, s katerimi ustvarja avtentičnost retrospektivne pripovedi.

Modernizem

Modernistična je fragmentarnost romana zaradi izbora drobcev (izsekov iz Bubičevega življenja) in časovnih izpustov (dogodkov, ki niso omenjeni), kar ponuja odprtost, nedokončanost, ki je nenazadnje opazna tudi s pogostimi tremi pikami.

Besedilo je tako oblikovano z nizanem asociacij in spominov iz minulega življenja.

Pripovedovalec s tem posnema tok zavesti, podaja zaporedje misli ali dogodkov ter nakazuje nepričakovane menjave v zunanjem svetu ali človekovi duševnosti.

Znanilec modernega romana je tudi prvoosebni pripovedovalec, saj omogoča podajanje psihičnih vsebin in pripovedovalčevih odzivov na dogajanja v zunanjem svetu s pomočjo notranjega monologa in polpremege govora.

Posebnost romana je, da se pisatelj kljub taki izbiri pripovedovalca ne želi popolnoma odpovedati vsevedni vlogi, zato posega v prvoosebno pripoved z razlagami in komentarji ter vrednostnimi sodbami, kar je značilno za auktorialnega pripovedovalca.

Pripovedovalec je subjektiven. Značilno pa je tudi druženje lepega in grdega, poetičnega in banalnega.

Dogajalni čas: 1938 – 1948

Dogajalni kraj: Basel – Ljubljana, Cegelnica, Ljubljana

Motivi:

- eksistencialni motivi (motiv preverjanja istovetnosti, motivi verskih premišljevanj, motivi spolnega dozorevanja, motivi otroških iger, motivi izjalovljenih pričakovanj),
- družbenokritični motivi (motivi selitve, motivi pomanjkanja, lakote in revščine, motivi iskanja zaslužka in dobrodelne pomoči, motivi skrhanih medčloveških razmerij, motivi nasilja in nestrpnosti do tujcev),
- zgodovinski motivi (motivi napovedujoče vojne, motiv okupirane Ljubljane)

Teme: ideja individualizma, ideja deziluzije in položaja žrtve, ideja humanosti, človečnosti

Slogovne značilnosti: notranji monolog, pripovedovanje, poročanje in orisovanje (opisovanje je redkejše), polpremi govor, potujitve, bogata in moderna metaforika, svobodno ravnanje z jezikovnimi pravili in normami

LITERATURA

- Književnost na maturi 2006, maturitetno gradivo kot pripomoček zahtevanih znanj po katalogu / Ana Lesenovec, Jaka Lenardič – Mengeš: Ico, 2005
- Na koncu stezic : književnost na maturi / Blanka Erhartič, Andrejka Korman, Mirjam Sterle, Jure Šink – Ljubljana : Rokus, 2003.
- Maturitetni romani 2002 / Denis Poniž – Ljubljana : Mladinska knjiga, 2001
- Prišleki, I. del : esej 2002 / Lojze Kovačič – Ljubljana : Gyrus, 2001
- Esej na maturi 2002 – mladostnik v sodobnem slovenskem romanu / Mitja Čander, Helga Glušič, Alenka Koron, Janja Perko; Ljubljana : Gyrus, 2000